

UNIVERSITATEA NAȚIONALĂ DE APĂRARE
„CAROL I”

Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate

Dr. Constantin MOȘTOFLEI Dr. Petre DUȚU

ARMATA ROMÂNIEI ȘI GARANTAREA
DEMOCRAȚIEI CONSTITUȚIONALE

Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”

București, 2005

**Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
MOȘTOFLEI, CONSTANTIN**

**Armata României și garantarea democrației
constituționale** / dr. Constantin MOȘTOFLEI, dr.
Petre Duțu. - București: Editura Universității
Naționale de Apărare „Carol I”, 2005

Bibliogr.

ISBN 973-663-294-6

I. Duțu, Petre
355.45 (498)

Apariția acestei publicații s-a realizat ca urmare a
grantului de cercetare nr. 1, cod CNCSIS 1179, cu titlul
„Raporturile dintre armată și societate în procesul integrării
europene și euroatlantice a României”, acordat de MEDC
prin CNCSIS.

© Toate drepturile asupra prezentei ediții sunt
rezervate Universității Naționale de Apărare „Carol I”

- Lucrarea a fost discutată în ședința Consiliului
Științific al CSSAS

ISBN 973-663-294-6

CUPRINS

1. Precizări conceptuale.....	5
2. Statul de drept și democrația constituțională.....	11
3. Raporturile dintre instituțiile politice și armată într-o societate democratică.....	13
4. Implicarea armatei în garantarea democrației constituționale.....	15
5. Concluzii asupra misiunii armatei de garantare a democrației constituționale	23
Anexa nr. 1.....	27
Bibliografie	37

1. Precizări conceptuale

Armata este și va rămâne o importantă instituție a statului de drept, cu misiuni complexe și de o largă diversitate într-o societate democratică. În anumite situații, după epuizarea tuturor celorlalte mijloace de care societatea dispune, ea se poate implica, folosind violența în scopul realizării unora dintre misiunile încredințate, dar numai respectând prevederile legilor și procedurilor ce reglementează intervenția. În schimb, alte misiuni solicită competența personalului acesteia în diferite domenii de activitate și utilizarea unor mijloace tehnice specifice. În acest context, instituția militară poate participa activ la garantarea democrației constituționale.

Garantarea democrației constituționale de către armată poate fi înțeleasă sub mai multe aspecte. *Mai întâi*, armata, prin statutul și rolul recunoscute în societate, este percepută de marea majoritate a populației țării ca instituție a statului ce reprezintă, în și prin sine, o garanție a existenței democrației constituționale. Cu alte cuvinte, armata contribuie la asigurarea cadrului legal prielnic de manifestare a democrației constituționale în societatea actuală românească, prin însuși faptul că există ca instituție legitimă a statului, cu funcții riguros definite în Constituția țării și în alte legi. *Apoi*, ea va participa împreună cu celelalte instituții ale statului la menținerea nealterată a condițiilor necesare și suficiente afirmării democrației constituționale, în calitatea sa de caracteristică esențială a unei societăți moderne. De altfel, garantarea democrației constituționale este una dintre misiunile principale ale armatei.¹ *În fine*, armata va acționa întotdeauna, prin metode adecvate stării mediului de securitate intern, regional și global, pentru asigurarea securității individuale, de grup și statale, ca element definitiv al garantării democrației constituționale.

¹ **Constituția României**, București, Editura All Beck, 2003, p.34.

Ordinea constituțională este acel tip de organizare și funcționare a societății ca entitate, a vieții și activității componentelor sale - indivizii și diversele grupuri umane – potrivit prevederilor legii fundamentale a țării, adică ale Constituției. În linii generale, ordinea constituțională este similară în toate statele civilizate ale lumii, dar prezintă și unele particularități ce derivă din specificul național (cultură, identitate, psihologie, tradiții, mentalități, istorie). Ea pretinde ca întreaga activitate și viață a membrilor societății să se desfășoare în conformitate cu prevederile legilor țării, a principiilor, normelor și valorilor democratice specifice statului de drept².

O ordine constituțională întemeiată pe valori, cum sunt pacea, libertatea și dreptatea, reprezintă un cadru adecvat pentru exprimarea completă a cetățeanului. În același timp, ordinea constituțională presupune existența unor instituții și proceduri care îi permit o reglementare pașnică a conflictelor și apărarea intereselor individuale și de grup. Raporturile dintre cetățean și instituțiile statului se întemeiază pe transparență, controlul și participarea acestuia la viața și activitatea comunității în scopul realizării intereselor publice și particulare.

Ordinea publică constituie un termen definit și înțeles diferit de către cei care îl folosesc. Domeniul propriu de activitate își pune amprenta pe conținutul acordat acestuia. De aici și confuziile ce apar uneori, atât în teorie, cât mai ales în practică. Din perspectiva psihosociologiei, ordinea publică apare ca fiind climatul ce trebuie să existe într-un stat, pentru ca acesta să funcționeze normal, fără disfuncționalități majore. Prin urmare, ordinea publică trimite la raporturile interumane, atât dintre persoane, cu statutul și rolul lor social diferite, cât și între diverse grupuri umane instituționalizate și informale.

² Vezi *Le constitutionalisme et la promotion de la démocratie*, în *Revue électronique du département d'Etat des Etats-Unis*, vol.9, nr.1, mars 2004, <http://usinfo.state.gov/>

Altfel spus, ordinea publică privește totalitatea relațiilor umane - interpersonale, intragrupale și intergrupale - oficiale și neoficiale, ce se statornicesc într-un stat, potrivit prevederilor legale și cutumelor. De fapt, cea mai simplă definiție a ordinii publice se poate formula prin cuvintele: *absența dezordinii*.³

Potrivit literaturii de specialitate, ordinea publică include: *ordinea socială* (conviețuirea pașnică și cooperarea armonioasă, fără lezarea drepturilor și intereselor membrilor societății); *ordinea de stat* (funcționarea normală a organelor de drept create pentru asigurarea respectării legilor); *ordinea naturală*.⁴

În plus, ordinea publică se impune a fi înțeleasă ca unitatea dintre obligațiile, drepturile și responsabilitățile legale ce revin fiecăruia în calitatea sa de cetățean al unui stat. Complementar, aici se adaugă responsabilitățile, drepturile și obligațiile instituțiilor statului (inclusiv armata), ce se exercită în contact direct cu indivizii și grupurile umane care îi reprezintă pe cetățeni.

Totodată, ordinea publică se cere văzută și ca un mod concret de organizare a activității unui stat, astfel încât membrii săi să se simtă în siguranță și în deplină securitate, în tot ceea ce întreprind, desigur, potrivit prevederilor legilor țării și a altor acte normative. Practic, securitatea este o stare în care pericolele și condițiile care ar putea provoca daune, de ordin fizic, psihologic sau material, sunt gestionate astfel încât să protejeze bunăstarea individului și a comunității. Printre instituțiile statului care contribuie la menținerea securității individuale, a comunității și a întregii națiuni la un nivel care să permită realizare aspirațiilor umane se află și armata. Aportul

³Les missions de la sécurité publique, http://www.interieur.gouv.fr/rubriques/c/c3_police_nationale/c364-decsp/missions

⁴ *** **Apărarea armată a țării între „suficientă pentru apărare” și „reacția armată suficientă”**, București, Editura AISM, 2001, p.106.

armatei la generarea securității, ca rezultată a unui echilibru dinamic care se stabilește între diferitele componente ale mediului de viață dat, se face pe temeiul principiilor, normelor și valorilor obligatorii, în egală măsură, pentru toți cetățenii săi, indiferent de statutul lor social, de apartenența politică sau religioasă, de avere, pe care statul le impune în societate.

Democrația constituțională este acea formă de conducere a unui sistem social pe care o promovează un stat prin Constituția sa. Practic, democrația constituțională definește modul concret și legal de participare a cetățenilor unui stat la conducerea politică a societății ai cărei membri sunt⁵. De fapt, democrația este un mod de guvernare în care puterea și responsabilitatea civică aparțin cetățenilor, pe care aceștia le exersează direct sau prin reprezentanții lor liber aleși. Totodată, ea reprezintă un sistem de principii și practici ce promovează și protejează libertatea. Sintetic, se poate afirma că democrația este instituționalizarea libertății umane (drepturile, libertățile și îndatoririle fundamentale, autoritățile publice, economia și finanțele publice)⁶.

Democrația nu poate fi eficace și durabilă decât dacă oamenii au încredere în instituțiile statului și dacă acestea se află în slujba cetățeanului și îl protejează împotriva actelor contrare legilor. În același timp, se impune ca toți membrii societății să accepte să se supună voluntar unor reguli și obligații în conformitate cu care ei sunt conduși.

În cadrul unei societăți democratice, cetățenii au dreptul de a se aduna pașnic și de a protesta împotriva politicii guvernului sau împotriva acțiunii altor grupuri, organizând manifestații sau greve, semnând cereri către autoritățile publice. Astăzi, contestarea nonviolentă, care vizează adesea să atragă atenția mass-media, atacă probleme destul de diverse, de la

⁵ A.E.DICK, L'évolution mondiale vers la démocratie constitutionnelle: une perspective américaine, <http://usinfo.state.gov/journals/itdhr/0304/ijdf/frtoc.htm>

⁶ **Constituția României**, București, Editura ALL BECK, 2004.

protecția mediului înconjurător până la politica externă a țării. Unele structuri ale societății civile, îndeosebi sindicatele, organizează marșuri, mitinguri, greve cu scopuri diferite, de la obținerea unor drepturi salariale, până la revendicări de altă natură.

Este posibil ca unele mitinguri, marșuri de protest, pichetări ale unor sedii de instituții ale statului să degenereze, iar participanții să devină violenți, atacând forțele de ordine, instituții reprezentative (sediul guvernului, al poliției și nu numai - vezi ce s-a întâmplat în 13 iunie 1990, în București) punând astfel în pericol viața unor oameni nevinovați și/sau bunuri ale acestora. Împotriva lor se iau măsuri adecvate situației de către cei cărora le revine, prin lege, această responsabilitate.

Restabilirea ordinii publice și menținerea ei revine, în principal, forțelor de ordine (poliție, jandarmerie, forțe speciale, pompieri), iar, la nevoie, se apelează la intervenția armatei. Istoria recentă a României oferă exemple de asemenea cazuri în care a fost necesară implicarea armatei pentru a restabili ordinea publică și pentru a determina unele categorii profesionale să apeleze la mijloace legale, atunci când vor să-și ceară drepturile, nu la forță, demonstrată prin utilizarea unor violenței.

Conflictul social desemnează opoziția deschisă între indivizi, grupuri, partide, comunități cu interese economice, politice, religioase, etnice, rasiale, divergente sau incompatibile, cu efecte distructive asupra interacțiunii sociale⁷. În fapt, acesta presupune existența a două entități: *una*, formată din indivizi umani, grupuri umane, organizații diverse care cer ceva și *alta* căreia i se solicită satisfacerea doleanțelor – instituții ale statului, diferite organizații guvernamentale și nonguvernamentale. Ca formă de acțiune umană, *conflictul*

⁷ General LUDD, *Ecole de sociologie: Le conflit est-il un element de la régulation social ?*, <http://www.Melissa.ens.caohan.fr>

social este reglementat, prin acte normative, într-un stat de drept. Dar, în realitate, derularea acestuia poate lua și forme violente, caz în care nu se mai respectă regulile stabilite în desfășurarea sa firească. De pildă, manifestațiile, marșurile, mitingurile, ca formă de protest, față de unele situații, măsuri administrative, economice pot avea fie un curs pașnic, fie pot degenera luând forme violente - atacarea forțelor de ordine, a sediilor instituțiilor de stat sau ale unor partide politice. În acest din urmă caz, instituțiile abilitate ale statului cu asigurarea ordinii publice intervin pentru restabilirea ei, mergând până la folosirea forței și a mijloacelor din dotare.

Într-un stat pot apărea și situații de conflict social, când forțele de ordine sunt depășite de evenimente, iar ordinea publică, specifică democrației constituționale, este amenințată semnificativ. În acest caz, armata intervine pentru restabilirea ordinii legale, potrivit misiunii sale de garantare a democrației constituționale. În acest context, armata acordă sprijin instituțiilor și autorităților în caz de urgențe civile. Această practică este comună tuturor statelor democratice, unde forțele armate participă la operațiuni de stăpânire a violenței, în care, după o fază de control al actorilor violenței, urmează acțiuni de restaurare a vieții civile și private în vederea consolidării ordinii publice⁸.

⁸ *Participation des forces au rétablissement de la vie civile et privé*, în http://www.eurodecission-ais/societe/etud_MLV.htm

2. Statul de drept și democrația constituțională

Statul reprezintă principala instituție prin care se exercită puterea politică în societate, în limitele unui anume teritoriu, de către un grup organizat de oameni care își impun voința membrilor societății privind modul de organizare și de conducere a acesteia.⁹ În compunerea sa intră un ansamblu de instituții, a căror menire este să asigure funcționarea normală a societății, adică potrivit unor principii, valori, norme și reguli proprii, conținute în acte normative și cutume.

Printre scopurile declarate ale oricărui stat se află și asigurarea ordinii constituționale, garantarea drepturilor și bunurilor cetățenilor săi, crearea și menținerea unui climat de siguranță, de securitate a individului, a comunităților ce îl compun. În realizarea acestui scop, statul de drept acționează potrivit principiului separației puterilor în cadrul său, atât la nivel central, cât și local. Astfel, există o delimitare strictă a competențelor și o separare riguroasă a atribuțiilor componentelor sale, adică a puterii legislative, a puterii executive și a puterii judecătorești. La rândul său, fiecare dintre aceste componente de putere din stat are în alcătuirea sa un aparat specializat compus din diferite instituții (parlament, guvern, tribunal, ministere, armată, poliție).

Rolul statului, ca organizator și conducător al societății, se realizează prin funcțiile pe care acesta le îndeplinește. De fapt, în acest mod se asigură premisele reale ale ordinii sociale în societate. În acest context, se pot menționa următoarele funcții:

Aplicarea normelor. Normele constituie o parte importantă a liantului social care ține societatea unită. Constituirea sistemelor de legi și a structurilor organizatorice

⁹ Maria BULGARU (coord.), **Sociologie**, vol.I, Chișinău, CE USM, 2003, p.167.

care să le aplice reprezintă responsabilitatea statului, ca autoritate politică supremă.

Rezolvarea conflictelor. În orice societate pot să apară conflicte diverse, atât între cetățeni, luați ca persoane sau ca membri ai unui grup uman, cât și între instituții ale statului și unii cetățeni ai săi sau grupuri organizate care îi reprezintă. În orice situație, statul trebuie să acționeze ca un mediator imparțial sau arbitru pentru părțile în conflict, stabilind mecanismele adecvate pentru rezolvarea acestor dispute. Astfel, statul are activitatea legislativă și organizatorică, prin intermediul cărora se emit legi și, respectiv, se transpun în viață prevederile tuturor actelor normative adoptate. În acest mod, se asigură funcționalitatea instituțiilor și organizațiilor din societate, ceea ce permite desfășurarea firească a vieții sociale și organizarea întregii activități economice, administrative, judecătorești, de apărare a ordinii sociale și de asigurare a conviețuirii normale. Într-o societate democratică autoritatea statului se întemeiază fundamental pe membrii săi, care au dreptul să fie implicați în procesul politic, în deciziile naționale, în alegerea și îndepărtarea conducătorilor săi. Specifice societăților democratice sunt următoarele trăsături: *legitimitatea*, întemeiată pe confirmarea de către cetățeni (în forma alegerilor periodice) a deciziilor politice luate; *garanția drepturilor* civile, politice și sociale ale omului; *competiția cinstită și atotcuprinzătoare*; *reprezentativitatea*.

Prin urmare, se poate afirma că există o legătură strânsă între statul de drept și democrația constituțională, în sensul că se presupun și susțin reciproc, interacționează continuu și evoluează simultan. Statul de drept oferă garanția înfăptuirii democrației constituționale, prin intermediul instituțiilor create în acest scop. La rândul său, democrația constituțională pune la dispoziția instituțiilor statului de drept principiile de organizare și funcționare, valorile și normele care călăuzesc întreaga activitate socială, politică, economică, administrativă, juridică.

3. Raporturile dintre instituțiile politice și armată într-o societate democratică

În statul de drept, raporturile dintre instituțiile politice și armată, ca instituție, sunt strict reglementate prin lege. Aceasta face posibil ca instituția militară să aibă definite foarte riguros statutul și rolul său în societate, modul de relaționare cu celelalte componente ale statului, cu organizațiile societății civile, cu cetățenii, ca indivizi și membri ai unor grupuri umane. Practic, competențele armatei sunt cu claritate stabilite, ceea ce determină pe de o parte, *neutralitatea sa politică* și, pe de altă parte, *stabilirea unor raporturi corecte și normale* cu instituțiile politice din stat.

De aceea, deciziile referitoare la conflictele armate și la diversele amenințări la adresa securității naționale, care reprezintă problemele cele mai importante cu care o societate se confruntă, într-o democrație, sunt adoptate de către reprezentanții poporului care acționează în numele său. O armată democratică nu conduce o națiune, ci o servește. Militarii oferă expertiză, îi sfătuiesc pe responsabilii lor aleși, apoi execută deciziile acestora. Doar aleșii poporului au autoritatea și responsabilitatea de a decide destinul națiunilor lor¹⁰. Acest principiu, al controlului autorităților civile asupra armatei, este fundamental pentru o societate democratică. Practic, acesta presupune:

1) *autoritățile publice alese* sunt cele care trebuie să conducă forțele armate ale țării lor și să rezolve chestiunile apărării naționale. Aceasta nu pentru că persoanele care le compun ar fi în mod necesar mai înțelepte sau mai pricepute decât militarii de carieră, ci pentru că ele sunt reprezentantele poporului și pentru că, așa cum se știe, ele poartă

responsabilitatea de a lua decizii și dau seamă pentru ceea ce întreprind sau nu;

2) într-o societate democratică, *vocația armatei este de a proteja națiunea și libertățile sale*. Armata nu apără un program politic sau o opinie a unui individ ori grup social sau etnic. Ea trebuie să respecte marile idealuri ale națiunii, statul de drept și principiile democrației;

3) *autoritățile civile au responsabilitatea de a asigura valorile, instituțiile și politicile* unei țări, potrivit mandatului încredințat de către cetățeni, prin votul acordat la alegeri. În acest context, armata are ca unic scop să apere societatea, conform prevederilor legale, împotriva oricăror amenințări ce intră în competența sa;

4) *orice guvern democratic ține cont de expertiza pe care poate să i-o dea militarul de carieră, ca profesionist*, atunci când trebuie să ia decizii politice în probleme de apărare și securitate națională. Responsabilii civili, deci, se sprijină pe sfaturile pe care militarii le dau în calitate de experți în domeniu, apoi ei le încredințează spre execuție deciziile pe care le-au luat. Doar autoritatea civilă aleasă ia decizii politice definitive pe care armata are obligația să le execute în domeniul său de responsabilitate;

5) ca și ceilalți cetățeni, *militarii pot, desigur, să participe la întreaga activitate politică a țării lor*, dar doar cu titlul de electori. Dacă vor să se angajeze în viața politică activă, ei trebuie mai întâi să demisioneze din funcțiile lor și să părăsească sistemul militar. Armata, în calitatea pe care o are, în statul de drept, trebuie să rămână la distanță de implicarea, de orice natură, în viața politică din societate. Militarii sunt slujitorii neutri ai statului și gardienii societății, în sensul apărării sale de amenințări și pericole la adresa independenței, suveranității, integrității teritoriale și unității statului, a organizării sale politice;

¹⁰ Vezi *Les relations entre pouvoir civil et l'armée*, <http://usinfo.state.gov/francais/pubs/principles/civil.htm>

6) *autoritatea puterii civile asupra armatei* face ca problemele de apărare și de securitate națională să nu conducă la punerea în discuție a valorilor democratice fundamentale: legea majorității, echilibrată prin dreptul minorității, libertatea cuvântului și a religiei și statul de drept. Toți oamenii politici poartă responsabilitatea de a asigura controlul civil și democratic al armatei și supunerea voluntară a acesteia la ordinele legitime ale autorităților civile.

Prin urmare, misiunea armatei, de a „*garanta democrația constituțională*”, apare ca firească într-un stat de drept. În esență, ea presupune ca armata să participe necondiționat la îndeplinirea tuturor măsurilor legale pe care autoritatea civilă le adoptă în vederea diminuării riscurilor și pentru a răspunde adecvat oricăror amenințări referitoare la securitatea și apărarea țării din afara și din interiorul său, precum și la respectarea ordinii constituționale în societate, de către toți membrii acesteia.

4. Implicarea armatei în garantarea democrației constituționale

Potrivit Constituției țării noastre, armatei îi revine, printre altele și misiunea de a garanta democrația constituțională. Aceasta presupune următoarele:

1) *armata să răspundă prompt, adecvat și flexibil*, întrebunțând toate mijloacele și instrumentele specifice de care dispune, prin voința societății, *tuturor amenințărilor externe care ar pune în pericol existența statului român*, a ordinii constituționale, a securității indivizilor și grupurilor umane. De fapt, aceasta ar fi *funcția de apărare* pe care armata o are de îndeplinit prin însăși statutul său social. Acum, când România este membru al Alianței Nord-Atlantice, această funcție dobândește noi dimensiuni, parametri și coordonate de exprimare. În acest context, România va participa, potrivit

prevederilor articolului 5 al Tratatului de la Washington, la apărarea colectivă a membrilor NATO;

2) *armata să se implice activ în viața societății*, desigur, atunci când puterea civilă decide acest lucru. În principal, armata participă la garantarea democrației constituționale în: *situația decretării stării de urgență sau a stării de asediu*¹¹; cazurile în care *forțele de ordine ar fi depășite de evenimente*, ne mai putând restabili ordinea publică; *în situația în care autoritățile locale ordonă intervenția militarilor* din zona lor de responsabilitate, fie în sprijinul forțelor de ordine, a protecției civile, fie a intervenției umanitare, în cazul unor calamități naturale în localitatea de reședință și împrejurimi.

Este esențial de menționat că orice participare a armatei la acțiuni menite să garanteze democrația constituțională se face potrivit prevederilor legale în vigoare. De asemenea, pe timpul acestor activități, militarii au drepturile conferite tot prin lege. Altfel spus, ei trebuie să acționeze numai în perimetrul competențelor date de lege și nu trebuie manifestat, sub nici o formă, excesul de zel, care, de fapt, ar însemna încălcarea mandatului pe care armata l-a primit pentru îndeplinirea misiunii respective. De exemplu, arestarea unor persoane, percheziția unor locuințe, în timpul îndeplinirii unor sarcini de restabilire a ordinii publice, se execută doar de către cei abilitați prin lege să facă acest lucru. Militarii nu au acest drept. În plus, se cere ca, pe timpul participării la executarea misiunilor menționate anterior, militarii să coopereze cu forțele de ordine (poliție, jandarmerie, poliție de frontieră), să le acorde sprijinul solicitat, fără a depăși competențele legale și fără să-și atribuie roluri pe care nu sunt împuterniciți să le îndeplinească.

Se cuvine făcută mențiunea că participarea unor structuri ale armatei la asemenea misiuni înseamnă doar *susținerea* de către acestea, *nu substituirea forțelor de poliție, jandarmerie, trupe speciale și de pompieri*. Aceasta pentru că

¹¹ Vezi *Anexa nr.1* din prezenta lucrare.

armata nu are competența legală, dotarea și calificarea necesare executării eficiente a unor astfel de sarcini, pe de o parte, și i-ar dăuna semnificativ imaginii sale publice, ca instituție a statului agreată și apreciată de populație, pe de altă parte. Dimpotrivă, implicarea activă și consistentă a armatei în acțiuni umanitare, în caz de dezastre naturale, la solicitarea autorităților publice, nu este doar o acțiune legitimă, ci și una cu un puternic impact pozitiv asupra populației. De asemenea, armata își poate oferi sprijinul de specialitate și tehnice necesară în cazul unor accidente chimice, biologice sau nucleare.

Implicarea armatei în activități pe timpul decretării stării de asediu sau stării de urgență se face în conformitate cu prevederile actului normativ referitor la astfel de situații de excepție.¹²

Starea de asediu și starea de urgență reprezintă un ansamblu de măsuri excepționale ce se instituie în cazuri determinate de apariția unor pericole grave la adresa apărării țării și securității naționale sau a democrației constituționale și pentru prevenirea, limitarea și înlăturarea unor dezastre naturale și/sau ecologice. Întrucât obiectul acestui studiu îl constituie misiunea armatei de a garanta democrația constituțională, în continuare se vor face referiri doar la acest subiect.

De regulă, starea de urgență, ca totalitate a măsurilor cu caracter politic, economic, social și de ordine publică, se instituie fie la nivelul întregii țări, fie doar în anumite zone sau unități administrativ-teritoriale, în următoarele situații: *existența unor amenințări* la adresa securității naționale sau democrației constituționale; *iminența producerii ori producerea* unor dezastre naturale sau ecologice.¹³

¹² Vezi **Ordonanța de Urgență privind regimul stării de asediu și regimul stării de urgență**, în Monitorul Oficial al României, nr. 22 din 21.01.1999.

¹³ Mihai, ROBU ș.a., **Teoria managementului resurselor în situații de criză sau conflictuale**, București, ARS DOCENDI, 2003, p.41.

În situația în care există amenințări, la adresa securității naționale, intervenția armatei este absolut necesară, aceasta fiind instrumentul specializat al statului de a riposta la asemenea pericole grave și iminente.

În ceea ce privește acțiunile armatei, în cazul amenințărilor la adresa democrației constituționale, se cuvin făcute câteva mențiuni. Ca instituție acreditată să folosească în mod legitim violența, pentru a se implica activ și direct în garantarea democrației constituționale, armata ar trebui să dispună de următoarele:

1) *acte normative* care să stipuleze când, cum, cât timp, unde și cu ce forțe (umane și materiale) intervine, ce drepturi și obligații au militarii participanți la astfel de activități, cu cine cooperează pentru îndeplinirea sarcinilor încredințate. Experiența evenimentelor din decembrie 1989 a fost destul de neplăcută și de dureroasă pentru mulți dintre militarii participanți. De aceea, asemenea lucruri nu trebuie să se mai petreacă în viitor, mai ales că acum România este un stat de drept și nu o dictatură. Prin urmare, adoptarea unor acte normative referitoare la asemenea împrejurări, în care armata primește misiunea de garantare a democrației constituționale, dar mai ales adecvarea lor la realitatea socială, politică, economică etc. din țară constituie o necesitate absolută.

Din punct de vedere psihosocial, *existența* și mai ales *actualizarea oportună* a unor acte normative referitoare la acțiunile armatei pentru garantarea democrației constituționale ar reprezenta un puternic suport pentru moralul militarilor implicați în asemenea evenimente.

În acest context, pe de o parte, atât profesionalismul lor, abnegația, dar și discernământul executării ordinelor legale încredințate ar fi pe deplin valorificat, iar rezultatele ar fi, fără îndoială, cele scontate. Pe de altă parte, sentimentul de teamă al militarilor, pentru posibilele consecințe ulterioare ale îndeplinirii unor astfel de sarcini, indiferent de gradul și funcția

deținute în armată, s-ar diminua considerabil, ceea ce s-ar răsfrânge benefic asupra comportamentului regulamentar al acestora pe timpul derulării întregii acțiuni.

Desigur, în prezent, întreaga viață și activitate ale armatei sunt „acoperite” cu acte normative dar, totuși, reglementarea strictă din punct de vedere juridic a implicării armatei în rezolvarea de sarcini privind restabilirea ordinii sociale și publice, apărarea vieții cetățenilor și a bunurilor acestora, precum și a celorlalte bunuri din societate se cere făcută. Aceasta atât pentru legitimitatea acțiunilor militarilor, în astfel de situații, cât mai ales pentru confortul psihic al acestora, care se văd apărați de lege pentru ceea ce sunt puși, de către autoritățile publice, să execute în afara specificului profesiei și competenței lor.

2) *documente de cooperare și de colaborare cu forțele de ordine publică* în a căror responsabilitate revin astfel de misiuni. De asemenea, ar fi necesar ca cei care vor fi implicați în asemenea acțiuni, fie că este vorba de structuri militare, fie de militari, să cunoască (în părțile care îi privesc) ce trebuie să facă, ce drepturi și obligații au, cu cine vor lucra, care vor fi raporturile dintre ei și ceilalți participanți la misiune. În plus, o serie de antrenamente executate întrunit cu toți cei care vor fi implicați într-o asemenea activitate ar contribui la învățarea corectă a rolului de jucat în realitate, la formarea de deprinderi și automatisme utile într-o situație reală, ar institui un climat de încredere între participanți și ar evita paralelismele și suprapunerile pe timpul derulării unor misiuni de acest gen.

Totodată, se impune a fi făcută actualizarea periodică a acestor documente, atât pentru a ține pasul cu dinamica realității, cât și a adoptării, la nevoie, a conduitei adecvate situației. Desigur, informarea oportună a potențialilor participanți din partea armatei la astfel de acțiuni despre modificările intervenite în planurile de măsuri este de la sine înțeleasă;

3) *structuri militare formate și instruite* să desfășoare acțiuni menite să garanteze democrația constituțională. Este vorba, mai ales, de cazurile în care armata, respectiv unități și/sau subunități ale sale, trebuie să participe la restabilirea ordinii publice atunci când forțele specializate în asemenea misiuni sunt depășite de evenimente.

Într-un stat de drept, cum este România, nu se exclude posibilitatea ca unele acțiuni (mitinguri, marșuri de protest, pichetări de sedii ale unor instituții ale statului) inițiate de către cetățeni izolați sau de către grupuri organizate, manifestări acceptate legal, să depășească limitele, degenerând în dezordine, ce afectează securitatea celorlalți cetățeni neimplicați în evenimente. Atunci când forțele de ordine nu pot să restabilească liniștea și să asigure securitatea persoanelor și a bunurilor acestora unele structuri militare sunt chemate de către autoritățile publice să le vină în sprijin. Pentru ca această intervenție să fie eficace și legală, este necesar ca cei care vor participa (din partea armatei) la asemenea evenimente să știe ce au de făcut, cum, cât timp, cu ce mijloace, ce drepturi și responsabilități le revin.

Cu riscul de a ne repeta, vom menționa că *armata acționează întotdeauna în sprijinul forțelor de ordine* (poliție, jandarmerie etc.) și numai când acestea din urmă nu mai pot să controleze situația cu oamenii și mijloacele de care dispun.

De aceea, poate ar fi necesară analiza oportunității elaborării, de către structurile abilitate, a unui *manual*, care să conțină principalele norme, reguli, drepturi și obligații ce revin militarilor când execută misiuni nonmilitare, împreună cu forțele de ordine, precum și algoritmi ce se cer urmați, în fiecare caz în parte.

Elaborarea unor scenarii pentru astfel de situații și includerea lor în manualul menționat ar fi de un real folos tuturor militarilor care participă, la ordinul autorităților publice,

la activități de restabilire și menținere a ordinii publice, de stopare a violențelor, de ajutor umanitar.

4) *mijloace adecvate caracterului și conținutului sarcinilor ce le pot fi încredințate*. De exemplu, dacă structuri militare trebuie să participe la restabilirea ordinii publice, limitarea efectelor unor acțiuni violente ale demonstranților sau participanților la marșuri de protest, care au depășit cadrul legal oferit pentru acțiunea lor și, acum, constituie o amenințare pentru liniștea publică, pentru securitatea personală, atunci acestea vor avea nevoie de instrumente adecvate sarcinilor ce li se pot încredința. Armamentul individual și tehnica de luptă din dotare nu le vor fi de un real folos în asemenea acțiuni, cu excepția impactului psihologic asupra celor ce tulbură ordinea și liniștea publică.

Deci, în afara unei posibile descurajări a recalcitranților și a turbulenților, și aceea probabil în primele momente, armamentul și tehnica de luptă mai mult îi vor incomoda în îndeplinirea ordinelor primite de la cei în drept decât să le fie utile.

Se știe că menținerea și restabilirea ordinii publice necesită tehnici speciale, de cele mai multe ori total diferite de cele dobândite prin operațiunile militare, și echipamente specifice, cu care armata nu este dotată. Prin urmare, în absența unei pregătiri și a echipamentelor adecvate, eficacitatea armatei în executarea unor astfel de sarcini ar lăsa de dorit și i-ar dăuna reputației și imaginii sale publice.

Deci, participarea armatei în astfel de cazuri trebuie făcută numai după definirea regulilor de angajare și de comportament, astfel încât militarii să nu fie abandonați în situații periculoase;

5) potrivit reglementărilor legale în vigoare, începând cu anul 2007, în *Armata României* se renunță la conscripție și se *trece la voluntariat*, ca mod de recrutare a personalului combatant. Practic, după această dată România va avea o

armată formată din profesioniști, care au un anumit contract semnat cu instituția militară, în care se specifică concret tipul de misiuni, sarcini și activități la care vor participa aceștia. În astfel de condiții, va fi probabil mai dificil de „scos” armata în stradă așa cum s-a procedat în decembrie 1989.

Participarea armatei însă la acțiuni de ajutorare a populației în caz de dezastre naturale sau ecologice va rămâne, în continuare, de actualitate. Aici, se pot distinge două tipuri de participări. Mai întâi, *participarea armatei* în cazul unor calamități naturale, *ca forță de muncă necalificată*, care să acorde ajutorul său oamenilor aflați în situații critice. Apoi, este vorba de *participarea militarilor ca specialiști și cu tehnica adecvată*, în sprijinul populației afectate de accidente chimice, nucleare sau biologice.

În final, se impun făcute două mențiuni deosebit de importante în ceea ce privește participarea armatei la activități nonmilitare de garantare a democrației constituționale: 1) *armata participă la astfel de misiuni numai la cererea și ordinul expres al autorităților publice*; 2) *implicarea în astfel sarcini nu trebuie să afecteze în nici un fel îndeplinirea misiunilor specific militare ale armatei*.

5. Concluzii asupra misiunii armatei de garantare a democrației constituționale

Garantarea democrației constituționale reprezintă una dintre misiunile încredințate armatei prin Constituția țării. Ea este de actualitate și își va menține acest statut și în viitor, chiar dacă România este, acum, membru al Alianței Nord-Atlantice. Calitatea de stat membru al NATO accentuează această misiune a instituției militare.

Armata acționează pentru garantarea democrației constituționale pe două căi, și anume una directă și alta indirectă.

În mod direct, ea garantează democrația constituțională prin:

1) *statutul și rolul conferite de societate*. În general, armata este percepută de populația țării ca o instituție fundamentală a statului de drept, a cărui istorie se confundă cu cea a țării. De regulă, instituția militară este percepută ca promotoare a valorilor tradiționale și apărătoarea intereselor naționale, în țară și în afara acesteia;

2) *funcția de apărare* a suveranității, independenței, integrității și unității teritoriale a statului. Armata, prin resursele umane, materiale și financiare alocate de societate, prin specificul modului de organizare, de viață și de funcționare, are toate atuurile pentru a da riposta convenită oricărei amenințări militare la adresa securității naționale, a modului său de organizare politică. Apărând securitatea țării, și, implicit, pe cea a cetățenilor săi, a comunităților, prin mijloace și metode adecvate fiecărei situații în parte, armata garantează, de fapt, democrația constituțională.

În mod indirect, armata garantează democrația constituțională prin:

1) participarea la activități specifice situațiilor când s-a decretat starea de urgență sau asediu, în unele zone sau în toată țara;

2) acțiuni de ajutor umanitar acordat populației din garnizoana de reședință, la cererea autorităților publice locale, în alte cazuri decât cele prevăzute în cazul declarării stării de urgență;

3) participarea la restabilirea ordinii publice. Despre această participare se poate face aprecierea că, pe măsura consolidării statului de drept, acesta își „construiește” instituțiile care au competențe în domeniul asigurării, menținerii și restabilirii ordinii publice. Este vorba de poliție, jandarmerie, pompieri și forțe speciale. În același timp, liderii sindicali și organizațiile pe care aceștia le conduc au învățat jocul democratic, astfel că este puțin probabil ca acțiuni organizate de ei să degenereze în violențe față de forțele de ordine și care să pună în pericol viața altor oameni și bunurile acestora. În plus, și organizațiile nonguvernamentale cunosc regulile de desfășurare pașnică a acțiunilor lor revendicative. Dacă vreun miting sau marș devine un pericol pentru ordinea publică, sau pentru cetățeni, forțele de ordine intervin și rezolvă situația creată. De asemenea, cea mai mare parte a populației țării respectă normele și regulile de conviețuire socială, iar cei care le încalcă sunt sancționați de către personalul instituțiilor abilitate prin lege să soluționeze astfel de situații;

4) *implicarea activă în lupta împotriva terorismului internațional*. Participarea unor structuri militare românești la lupta împotriva terorismului internațional se poate socoti o contribuție a armatei la garantarea democrației constituționale. Aceasta pentru că, astfel, se împiedică o proliferare a actelor de terorism și a efectelor acestora asupra securității din regiunea noastră, demonstrează organizațiilor teroriste că România nu acceptă pe teritoriul său sau în zona intereselor sale strategice astfel de manifestări ale violenței;

5) *participarea la acțiuni de menținere/impunere a păcii* în diferite zone ale lumii. Aceste atitudini și comportamente ilustrează opțiunea României pentru dezvoltarea democratică și în deplină securitate a persoanelor, a fiecărui stat și a lumii întregii.

În ceea ce privește participarea concretă a armatei la menținerea, restabilirea sau asigurarea ordinii publice, ca formă de garantare a democrației constituționale, este posibil ca aceasta să-și diminueze în viitor semnificativ din importanța pe care a avut-o în primii ani după revoluția din decembrie 1989. Aceasta atât din motivele menționate anterior, cât și a faptului că, începând cu 2007, armata devine una profesionistă, ceea ce înseamnă un număr redus de militari, sarcini concrete și riguroase, motivație pentru acțiuni specifice conflictului armat sau asimetric.

De asemenea, se impune a fi menționat faptul că implicarea activă a armatei în sprijinul instituțiilor în a căror competență intră menținerea și restabilirea ordinii publice în stat trebuie să se facă pe următoarele coordonate:

1) *intervenția armatei în situații de restabilire sau menținere a ordinii publice*, ca formă de garantare a democrației constituționale, se face numai la ordinul autorităților publice locale și/sau naționale;

2) *sprijinul pe care armata îl oferă instituțiilor abilitate cu menținerea ordinii constituționale trebuie să fie unul punctual*, nonstructural și temporar, pentru a permite poliției, jandarmeriei și celorlalte structuri abilitate să se centreze mai mult pe misiunile lor esențiale și specifice;

3) *contactul fizic direct al armatei cu populația*, în situații de conflict social sau politic, nu este de dorit. Mai întâi, și poate într-o foarte mare măsură, acest contact fizic ar dăuna prestigiului social al armatei, care, de regulă, este percepută ca o instituție a statului cu misiuni de apărare a țării și nu cu executarea de sarcini polițienești. Apoi, armata nu are dotarea

necesară unui asemenea contact, nu dispune de personal calificat pentru astfel de sarcini și nu are competența legală pentru aceasta;

4) *sprijinul armatei* ar trebui să constea în: furnizarea de material (utilaje, vehicule) necesar și util îndeplinirii sarcinilor concrete încredințate; echipe specializate (elicoptere, avioane, nave); executarea unor sarcini concrete de tipul: căutarea persoanelor dispărute, luarea de fotografii aeriene, reparații de autovehicule;

5) personalului din armată participant la activități de restabilire a ordinii publice trebuie să i se încredințeze sarcini fără competență polițienească. Acestea se pot referi la: dirijarea circulației; gestionarea parcarilor; sprijin material și logistic; escorta vehiculelor personalităților; supravegherea zonelor sinistrate; paza sediilor unor instituții de stat și a unor obiective economice de importanță strategică;

6) toate misiunile încredințate armatei în situațiile menționate se dau pentru o perioadă determinată de timp și cu acordul autorităților civile naționale sau locale¹⁴;

7) în orice situație, *personalul armatei participant la acțiuni în sprijinul forțelor de ordine trebuie să respecte legile țării*. Excesul de zel este dăunător, atât instituției militare, cât și celui în cauză, întrucât el semnifică arogarea unor drepturi ilegale de către cel în cauză sau interpretarea eronată a prevederilor legii ce reglementează situația respectivă. Și într-un caz, și în altul, consecințele pentru cel „zelos” sunt aceleași, adică după evenimente va fi subiectul unor acuzații și probabil a unui dosar penal ce va sancționa comportamentul său.

¹⁴ ROBERT, John, *Police, armée et gardiennage*, http://www.uvcw.be/matiers/police/0304_robort.htm

Anexa nr. 1

Ordonanța de urgență nr. 1 din 21 ianuarie 1999 privind regimul stării de asediu și regimul stării de urgență

Publicat în Monitorul Oficial, Partea I nr. 22 din 21
ianuarie 1999

CAPITOLUL I

Dispoziții generale

Art. 1. Starea de asediu și starea de urgență sunt măsuri excepționale care se instituie în cazuri determinate de apariția unor pericole grave la adresa apărării țării și siguranței naționale sau a democrației constituționale ori pentru prevenirea, limitarea și înlăturarea urmărilor unor dezastre.

Art. 2. Starea de asediu reprezintă ansamblul de măsuri cu caracter politic, militar, economic și social, care se instituie în anumite zone sau pe întregul teritoriu al țării, în scopul creșterii capacității de apărare a țării, în situația iminenței unei acțiuni sau inacțiuni îndreptate împotriva suveranității, independenței, unității statului sau integrității teritoriale.

Art. 3. Starea de urgență reprezintă ansamblul de măsuri cu caracter politic, economic, social și de ordine publică, instituit în întreaga țară sau în anumite zone ori în unele unități administrativ-teritoriale, în următoarele situații:

a) existența unor amenințări la adresa siguranței naționale sau democrației constituționale, ceea ce face necesare apărarea instituțiilor statului de drept și menținerea sau restabilirea stării de legalitate;

b) iminența producerii ori producerea unor dezastre, ceea ce face necesare prevenirea, limitarea și înlăturarea efectelor acestora.

Art. 4. Pe durata stării de asediu și a stării de urgență, proporțional cu gravitatea situației ce a determinat instituirea

acestora și numai dacă este necesar, poate fi restrâns exercițiul unor drepturi sau libertăți fundamentale înscrise în Constituție, cu acordul ministrului justiției.

Art. 5. Starea de asediu se poate institui pe o perioadă de cel mult 60 de zile, iar starea de urgență, pe o perioadă de cel mult 30 de zile.

Art. 6. În raport cu evoluția situațiilor de pericol se poate trece de la starea de urgență la starea de asediu și de la starea de asediu la mobilizare sau la starea de război, cu respectarea prevederilor constituționale și ale prezentei ordonanțe de urgență.

Art. 7. (1) La instituirea stării de asediu sau a stării de urgență, unele atribuții ale administrației publice centrale și locale, legate de aplicarea dispozițiilor art. 20 din prezenta ordonanță de urgență, trec în competența autorităților civile și militare, prevăzute în decretul de instituire a stării de asediu sau de urgență.

(2) Autoritățile civile ale administrației publice centrale și locale de specialitate continuă exercitarea atribuțiilor care nu au fost transferate autorităților militare și au obligația de a acorda sprijin autorităților militare.

Art. 8. În exercitarea atribuțiilor ce le revin pe durata stării de asediu sau a stării de urgență, autoritățile militare emit ordonanțe militare care au putere de lege, cu respectarea dispozițiilor art. 4 din prezenta ordonanță de urgență.

Art. 9. (1) Conducătorii autorităților publice centrale și locale, precum și cei ai altor persoane juridice sunt obligați să aplice în domeniul lor de activitate măsurile prevăzute în prezenta ordonanță de urgență și în actele normative conexe.

(2) Persoanele fizice sunt obligate să respecte măsurile cuprinse în prezenta ordonanță de urgență și dispozițiile prevăzute în actele normative specifice stării instituite.

CAPITOLUL II

Procedura instituirii stării de asediu sau a stării de urgență. Încetarea acestora

Art. 10. Starea de asediu sau starea de urgență se instituie de Președintele României prin decret, contrasemnat de primul-ministru și publicat de îndată în Monitorul Oficial al României.

Art. 11. Decretul de instituire a stării de asediu sau a stării de urgență se aduce neîntârziat la cunoștința populației prin mijloacele de comunicare în masă, împreună cu măsurile urgente de aplicare, care intră imediat în vigoare. Decretul se difuzează pe posturile de radio și de televiziune, în cel mult două ore de la semnare, și este retransmis în mod repetat în primele 24 de ore de la instituirea stării de asediu sau de urgență.

Art. 12. În termen de cel mult 5 zile de la instituirea stării de asediu sau a stării de urgență, Președintele României solicită Parlamentului încuviințarea măsurii adoptate.

Art. 13. În situația în care Parlamentul nu încuviințează starea instituită, Președintele României revocă decretul, măsurile dispuse încetându-și aplicabilitatea.

Art. 14. Decretul de instituire a stării de asediu sau a stării de urgență trebuie să prevadă următoarele:

- a) motivele care au impus instituirea stării;
- b) zona în care se instituie;
- c) perioada pentru care se instituie;
- d) drepturile și libertățile fundamentale al căror exercițiu se restrânge, în limitele prevederilor constituționale și ale art. 4 din prezenta ordonanță de urgență;
- e) autoritățile militare și civile desemnate pentru executarea prevederilor decretului și competențele acestora;
- f) alte prevederi, dacă se consideră necesare.

Art. 15. În funcție de evoluția situațiilor de pericol, Președintele României, cu încuviințarea Parlamentului, poate

prelungi durata stării instituite și poate extinde sau restrânge aria de aplicare a acesteia.

Art. 16. (1) Încetarea stării de asediu sau de urgență are loc la data stabilită în decretul de instituire sau în decretul de prelungire.

(2) În cazul înlăturării situațiilor de pericol înainte de expirarea termenului stabilit, încetarea aplicării măsurii excepționale se dispune prin decret.

CAPITOLUL III

Competențe și responsabilități

Art. 17. Coordonarea aplicării măsurilor dispuse prin decretul de instituire a stării de asediu revine, în principal, Ministerului Apărării Naționale.

Art. 18. (1) În cazul instituirii stării de urgență în temeiul art. 3 lit. a), coordonarea aplicării măsurilor dispuse prin decret revine, în principal, Ministerului de Interne.

(2) În condițiile alin. (1), Corpul Gardienilor Publici și societățile specializate de pază pot fi militarizate, desfășurându-și activitatea în subordinea Ministerului de Interne.

(3) În cazul prevăzut la art. 3 lit. a), forțele Ministerului Apărării Naționale sprijină logistic forțele Ministerului de Interne, la cererea acestuia.

Art. 19. Pe durata stării de urgență, instituită în temeiul art. 3 lit. b), coordonarea aplicării măsurilor dispuse revine Comisiei Guvernamentale de Apărare împotriva Dezastrelor.

Art. 20. Pentru aplicarea dispozițiilor prezentei ordonanțe de urgență, precum și a măsurilor prevăzute în decretul de instituire a stării de asediu sau a stării de urgență, autoritățile civile și militare au următoarele atribuții și răspunderi:

a) să întocmească planurile de acțiune și planurile de ridicare graduală a capacității de luptă, în conformitate cu ordinele și instrucțiunile proprii;

b) să dispună depunerea temporară a armelor, munițiilor și materialelor explozive aflate asupra populației și să procedeze la căutarea și ridicarea lor; la încetarea măsurii excepționale, acestea vor fi înapoiate celor în drept să le dețină; să dispună închiderea temporară a societăților care comercializează arme și muniții și să instituie paza acestora;

c) să limiteze sau să interzică circulația vehiculelor sau a persoanelor în anumite zone ori între anumite ore și să elibereze, în cazuri justificate, permise de liberă circulație;

d) să efectueze percheziții oriunde și oricând este nevoie;

e) să efectueze razii;

f) să exercite în mod exclusiv dreptul de a autoriza desfășurarea adunărilor publice, a manifestațiilor sau marșurilor;

g) să evacueze din zona supusă regimului stării de asediu sau de urgență persoanele a căror prezență nu se justifică;

h) să dirijeze persoanele evacuate sau refugiate pe direcțiile și în zonele stabilite și să țină evidența acestora;

i) să protejeze informațiile cu caracter militar destinate a fi comunicate prin mass-media; informațiile cu privire la starea de asediu sau la starea de urgență, cu excepția celor referitoare la dezastre, se dau publicității numai cu avizul autorităților militare; mijloacele de comunicare în masă, indiferent de natura și de forma de proprietate; sunt obligate să transmită, u prioritate, mesajele autorităților militare, la cererea acestora;

j) să dispună închiderea temporară a unor stații de distribuire a carburanților, a unor restaurante, cafenele, cluburi, cazinouri, sedii ale asociațiilor și ale altor localuri publice;

k) să suspende temporar apariția sau difuzarea unor emisiuni ale posturilor de radio ori de televiziune;

l) să asigure paza militară a sediilor autorităților publice centrale și locale, a stațiilor de alimentare cu apă, energie, gaze, de radio și de televiziune, precum și a unor agenți economici sau obiective de importanță națională; când situația impune, dispun oprirea temporară a alimentării cu gaze, energie și apă potabilă, după caz;

m) să dispună raționalizarea alimentelor și a altor produse de strictă necesitate;

n) să emită ordonanțe militare;

o) să interzică circulația rutieră, feroviară, maritimă, fluvială și aeriană pe diferite rute;

p) dreptul de a ordona unităților Ministerului de Interne competente să efectueze rețineri pe timp de 24 de ore. Arestarea persoanei reținute se poate face pe baza mandatului dat de procurorul delegat.

Art. 21. (1) Consiliul Suprem de Apărare a Țării, în funcție de situația operativă concretă din zonele în care a fost instituită starea de asediu sau starea de urgență, poate dispune, prin hotărâre, ca unitățile militare din forțele destinate apărării să fie trecute în trepte superioare ale capacității de luptă, potrivit planurilor întocmite, inclusiv completarea lor cu resurse umane și materiale, conform organizării la război.

(2) Cheltuielile prilejuite de punerea în aplicare a prevederilor alin. (1) se asigură de către Guvernul României, din Fondul de rezervă bugetară la dispoziția acestuia.

Art. 22. Durata serviciului militar obligatoriu sau a concentrării poate fi prelungită până la încetarea stării de asediu sau a stării de urgență, prin hotărâre a Consiliului Suprem de Apărare a Țării.

CAPITOLUL IV

Ordonanțele militare

Art. 23. Ordonanțele militare se emit:

1. pe durata stării de asediu:

a) de ministrul apărării naționale sau de șeful Statului Major General, când starea de asediu a fost instituită pe întregul teritoriu al țării;

b) de comandanții de mari unități în raza teritorială pentru care au fost împuterniciți de șeful Statului Major General, când starea de asediu a fost instituită în anumite zone;

2. pe durata stării de urgență:

a) de ministrul de interne sau de secretarul de stat, primlocțiitor al ministrului de interne, când starea de urgență a fost instituită pe întregul teritoriu al țării;

b) de șefii inspectoratelor de poliție județene sau de șeful Direcției Generale de Poliție a Municipiului București, când starea de urgență a fost instituită în zona lor de competență;

c) de alți ofițeri împuterniciți de secretarul de stat, prim-locșitor al ministrului de interne, când starea de urgență a fost instituită în două sau mai multe județe.

Art. 24. Ordonanța militară cuprinde:

a) titlul și numărul acesteia;

b) autoritatea militară emitentă;

c) baza legală a acesteia;

d) perioada de aplicare a acesteia;

e) regulile și măsurile speciale care se dispun în zona în care s-a instituit starea de asediu sau starea de urgență, precum și sancțiunile aplicabile în cazul nerespectării acestora;

f) autoritatea abilitată să asigure aplicarea și respectarea dispozițiilor acesteia;

g) modul de aducere a ei la cunoștința populației;

h) data, ștampila și semnătura autorității emitente.

CAPITOLUL V

Măsuri care se iau pe durata stării de asediu

Art. 25. Pe durata stării de asediu se pot lua următoarele măsuri:

a) aplicarea măsurilor prevăzute în planurile aprobate, precum și a altor măsuri pe care le consideră oportune;

b) închiderea frontierei de stat în întregime sau în zona în care a fost instituită starea de asediu, intensificarea controlului la punctele de trecere a frontierei care rămân deschise, precum și a pazei și supravegherii frontierei pe toată lungimea sa;

c) amplificarea activităților de producție a societăților comerciale și a agenților economici care, prin natura domeniului de activitate, au atribuții în realizarea produselor cu

destinație militară sau execută reparații la unele categorii de tehnică militară;

d) organizarea și asigurarea cu prioritate a transporturilor pentru nevoile forțelor destinate apărării;

e) luarea măsurilor pregătitoare specifice de către autoritățile publice care au atribuții la mobilizare și război;

f) intensificarea măsurilor organizatorice și de pregătire pentru protecția civilă;

g) interzicerea circulației rutiere, feroviare, maritime, fluviale și aeriene pe diferite rute;

h) dreptul de a ordona unităților Ministerului de Interne competente să efectueze rețineri pe timp de 24 de ore. Arestarea persoanei reținute se poate face pe baza mandatului dat de procurorul delegat.

CAPITOLUL VI

Măsuri care se iau pe durata stării de urgență

Art. 26. (1) Pe durata stării de urgență, instituită în temeiul art. 3 lit. a), se pot lua următoarele măsuri:

a) aplicarea de către autoritățile militare a măsurilor prevăzute în planurile aprobate conform dispozițiilor prezentei ordonanțe de urgență și ale decretului de instituire;

b) organizarea și asigurarea cu prioritate a transporturilor pentru nevoile forțelor destinate apărării;

c) închiderea frontierei de stat, în întregime sau în zona în care a fost instituită starea de urgență, intensificarea controlului la punctele de trecere a frontierei care rămân deschise, precum și a pazei și supravegherii frontierei pe toată lungimea sa.

(2) Pe durata stării de urgență, instituită în temeiul art. 3 lit. b), autoritățile și instituțiile publice, agenții economici și populația sunt obligați să aplice și să respecte prevederile legale speciale pe domeniu, precum și măsurile dispuse de autoritățile competente.

CAPITOLUL VII

Sanțiuni

Art. 27. Încălcarea prevederilor prezentei ordonanțe de urgență sau a dispozițiilor ordonanțelor militare emise pe timpul stării de asediu și al stării de urgență atrage răspunderea civilă, contravențională sau penală, după caz.

Art. 28. (1) Nerespectarea prevederilor art. 9 alin. (1) constituie contravenție dacă nu a fost săvârșită în astfel de condiții încât, potrivit legii penale, să fie considerată infracțiune, și se sancționează cu amendă de la 2.000.000 lei la 5.000.000 lei.

(2) Sancțiunea poate fi aplicată și persoanei juridice.

Art. 29. Constatarea contravențiilor prevăzute la art. 28 și aplicarea sancțiunilor se fac de către persoanele împuternicite de ministrul apărării naționale sau, după caz, de ministrul de interne.

Art. 30. Contravențiilor prevăzute la art. 28 le sunt aplicabile dispozițiile Legii nr. 32/1968 privind stabilirea și sancționarea contravențiilor.

Art. 31. (1) Fapta personalului militar în activitate sau mobilizat, care manifestă atitudine de defetism, incită la insubordonare sau nu execută ordinele primite, constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoare de la 15 la 20 de ani sau cu închisoare pe viață.

(2) Comandantul suprem al forțelor armate și membrii Consiliului Suprem de Apărare a Țării răspund pentru ordinele date și pentru efectele executării acestora.

CAPITOLUL VIII

Dispoziții finale

Art. 32. Autoritățile civile și militare, cărora le revin îndatoriri în temeiul prezentei ordonanțe de urgență, au obligația ca, în termen de 90 de zile de la data intrării în vigoare a acesteia, să elaboreze planuri de cooperare și de acțiune

specifice, să stabilească forțele și mijloacele necesare punerii lor în aplicare și să asigure cunoașterea de către personalul din structurile subordonate a obligațiilor ce ii revin.

Art. 33. Cercetarea și judecarea infracțiunilor contra siguranței statului și a infracțiunilor contra păcii și omenirii, săvârșite pe durata stării de asediu sau a stării de urgență, intră în competența parchetelor și instanțelor civile sau militare, conform Codului de procedură penală.

Art. 34. În termen de 60 de zile de la încetarea stării de asediu sau a stării de urgență, Consiliul Suprem de Apărare a Țării prezintă Parlamentului un raport asupra evenimentelor care au determinat instituirea acestora, acțiunile întreprinse și măsurile necesare prevenirii unor astfel de situații.

Art. 35. (1) Pe timpul stării de asediu și al stării de urgență, folosirea armamentului din dotare și a muniției aferente se va face prin derogare de la legislația în materie, în vigoare pe timp de normalitate, dată fiind iminența situației operative.

(2) Singura somație înaintea folosirii armamentului din dotare o va constitui ordinul procurorului prin care se constată că activitatea ce urmează a fi reprimată este ilegală.

(3) Ordinul procurorului se va transmite în mod direct sau prin mijloacele de comunicare în masă.

Art. 36. Deschiderea de credite în vederea efectuării cheltuielilor necesare pentru activitățile instituțiilor statului, legate de aplicarea măsurilor prevăzute de prezenta ordonanță de urgență pe timpul stării de urgență sau a stării de asediu, nu este supusă controlului preventiv al Curții de Conturi.

Art. 37. La data intrării în vigoare a prezentei ordonanțe de urgență se abrogă orice dispoziție contrară.

Bibliografie:

1. *** **Apărarea țării între „suficiență pentru apărare” și „reacția armată suficientă”**, București, Editura AISM, 2001.
2. BULGARU, Maria (coord.), **Sociologie**, vol . I, Chișinău, CE USM.
3. **Carta Albă a securității și apărării naționale**, Guvernul României, București, 2004.
4. **Constituția României**, București, Editura ALL BECK, 2003.
5. DICK, A.E., *L'évolution mondiale vers la démocratie constitutionnelle: une perspective américaine*, <http://usinfo.state.gov/journals/itdhr/0304/ijdf/fr.toc.htm>
6. General LUDD, *Ecole de sociologie: Le conflit est-il un élément de la régulation social?*, <http://www.Melissa.ens.coohan.fr>.
7. **Ordonanța de Urgență a Guvernului privind regimul stării de asediu și regimul stării de urgență**, Monitorul Oficial al României nr.22/21.01.1999.
8. ROBERT, John, *Police, armée et gardiennage*, http://www.uvcw.be/matiers/police/0304_robert.htm
9. ROBU, Mihai ș.a., **Teoria managementului resurselor în situații de criză sau conflictuale**, București, ARS DOCENDI, 2003.
10. *Le constitutionalisme et la promotion de la démocratie*, Revue électronique du département d'Etat des Etats-Unis, vol.9, nr.1, mars 2004, <http://usinfo.state.gouv/>
11. *Les missions de la sécurité publique*, http://usinfo.state.gouv.fr/rubrique/c/c3_police_nationale/c364-decsp/missions
12. *Qu'est que la démocratie?*, <http://usinfo.state.gov/francais/pubs/principles.htm>
13. *Participation des forces au restabiliment de la vie civile et prive*, <http://www.eurodecision-ais/societe/etud.MIV.htm>
14. *Les relations entre pouvoir civile et l'armée*, <http://usinfo.state.gov/francais/pubs/principles/civil.htm>

EDITURA UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE
„CAROL I”

Redactor: Corina VLADU
Tehnoredactor: Mirela ATANASIU

Bun de tipar: 19.12.2005
Hârtie: A3 Format: A5
Coli de tipar: 2.375 Coli editură: 1.1875

Lucrarea conține 38 de pagini
Tipografia Universității Naționale de Apărare „Carol I”

CENTRUL DE STUDII STRATEGICE DE APĂRARE ȘI SECURITATE

Șoseaua Pandurilor, nr. 68-72, sector 5, București
Telefon: (021) 319.56.49
Fax: (021) 319.55.93
E-mail: essas@unap.ro
Adresă web: <http://essas.unap.ro>

B. 141/0023

C 381/2005